3.4. Kültürel Hayat

İslam'dan önce Arap toplumunda yazı çok gelişmemesine rağmen yine de toplumda okuma yazma bilenler bulunmaktaydı. Cahiliye Arapları kültürlerini büyük ölçüde sözlü olarak sonraki nesillerine aktarırdı. Bu nedenle toplumsal hayatta özellikle şiirin çok büyük bir etkisi ve yeri vardı. Kabileler; zaferleri, düşmanlarına karşı besledikleri kinleri, hicivleri, bunun yanında tabiata dair güzellikleri şairlerin sihirli sözlerinde bulurdu.[46]

42 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 195-196.
43 Adnan Demircan, Cahiliye Arapları, s. 57; Âdem Apak, İslam Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü, s. 230.
44 Buhârî, Îmân, 22.
45 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 204-205.
46 Adnan Demircan, Cahiliye Arapları, s. 117; Nihad M. Çetin, Eski Arap Şiiri, s. 9.

Soru: "Muallakat"neye denir?

Haram aylar olan Zilkâde, Zilhicce, Muharrem ve Recep ayında Ukâz, Zülmecâz ve Mecenne'de panayırlar kurulurdu. Ayrıca Rebiülevvel ayında kervan yollarının kesiştiği bir noktada bulunan Dûmetü'l-cendel'de ticaret mallarının alınıp satıldığı önemli bir panayır vardı. Bu panayırlar arasında özellikle Ukâz, şiir alanında en görkemli olanıydı. Farklı bölgelerden gelen tüccarların dışında panayırları fırsat bilen şairlerin katılımıyla şiirler söylenir, konuşma ve yarışmalar yapılırdı. Kültürel hayatı besleyen bu panayırlarda dikkati çeken bazı şiirler, keten bezinden yapılmış tomarlara altın suyu ile yazılıp Kâbe'nin duvarına asılırdı. Bu şekilde şairlerin Kâbe'ye asılan seçkin kaside koleksiyonuna **muallakat** denilmiştir.[47]

Harita 1.3: *Cahiliye Dönemi Hicaz bölgesinin meşhur ticaret panayırları*

Araplar şiirin yanı sıra güzel söz söylemeyi de oldukça önemserdi. Şiir ve hitabet, insanların panayırlara ilgisini arttırmak için önemli bir araçtı. Bir yandan alışveriş yapılırken diğer taraftan şiirler söylenir, konuşmalar yapılır ve bunların en iyileri halka duyurulurdu. Dil o derece etkiliydi ki bir şairin söz ile kabilesini savunmasını bazen bir süvari, kılıcıyla o ölçüde başarmış olamazdı.[48]

Cahiliye Devri mensur edebiyat ürünlerinin başında ahbâr ve Eyyâmü'l-Arab gelir. Arapların eski tarihlerine dair destansı her türlü rivayete ahbâr denilmektedir. Ahbârın özel bir kısmını ise Eyyâmü'l-Arab oluşturur. Araplar açısından diğer milletlerin destanları ile aynı değeri taşıyan Eyyâmü'l-Arab hem Arapların kahramanlık vasıflarını öne çıkarmış hem de Arap dilinin gelişimine katkı sağlamıştır. Öyle ki bu savaşları anlatan hikâyeler, hafızlarda korunarak bir sonraki nesle aktarılmıştır. Bu savaşları anlatan şiirler ise Arapların divanını meydana getirmiştir. Ensâbü'l-Arab; Cahiliye Devri Araplarının şiir, hitabet ve Eyyâmü'l-Arab gibi kültürel ürünlerinin en önemli unsurlarından kabul edilir. Arapların nesep ilmine ilgi duymaları sadece atalarının soy bilgisine dair bilgi sahibi olup onları yâd etmekle sınırlı değildir. Nesep şecereleri, Arap siyasi ve sosyal hayatının da temelidir. Nitekim Araplar kabileler arası ittifaklarını nesep cetvellerinden ilham alarak gerçekleştirmişlerdir. Aynı şekilde dost ve düşmanlıklarını yine bu kaynaklara dayanarak belirlemişlerdir.[49]

47 Süleyman Tülücü, "Muallakât", DİA, C 30, s. 310.
48 bk. Ahmet Çelebi, İslam Öncesi Mekke ve Tarih Anlayışımız, s. 165; Neşet Çağatay, İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı, s. 101.
49 Âdem Apak, İslam Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü, s. 177-179, 194-195.
50 Hakkı Dursun Yıldız, "Arabistan", DİA, C 3, s. 254.